

Lärares tolkning och transformering av utbildning baserad på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet inom svensk folkhögskola

Webbinarium i regi av Folkhögskoleförvaltningen, Västra Götalandsregionen
2026-03-31

Andreas Ruschkowski, doktorand
andreas.ruschkowski@liu.se
Institutionen för beteendevetenskap och lärande,
avd. för pedagogik och vuxnas lärande

Något om mig och avhandlingen

Bakgrund som
folkhögskollärare

Lic.-forskarskola för
fhs lärare; numera
doktorand

Samman-
läggningsavhandling

Disputation
senhösten 2027

Varför är avhandlingstemat intressant?

Global debatt om att evidensbasera yrkesutövning

Sverige lagstodgade 2010 att utbildning i skolväsendet “ska vila på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet”

Innebär att lärare i grundskolan, gymnasiet och Komvux måste anpassa sin undervisning till lagen

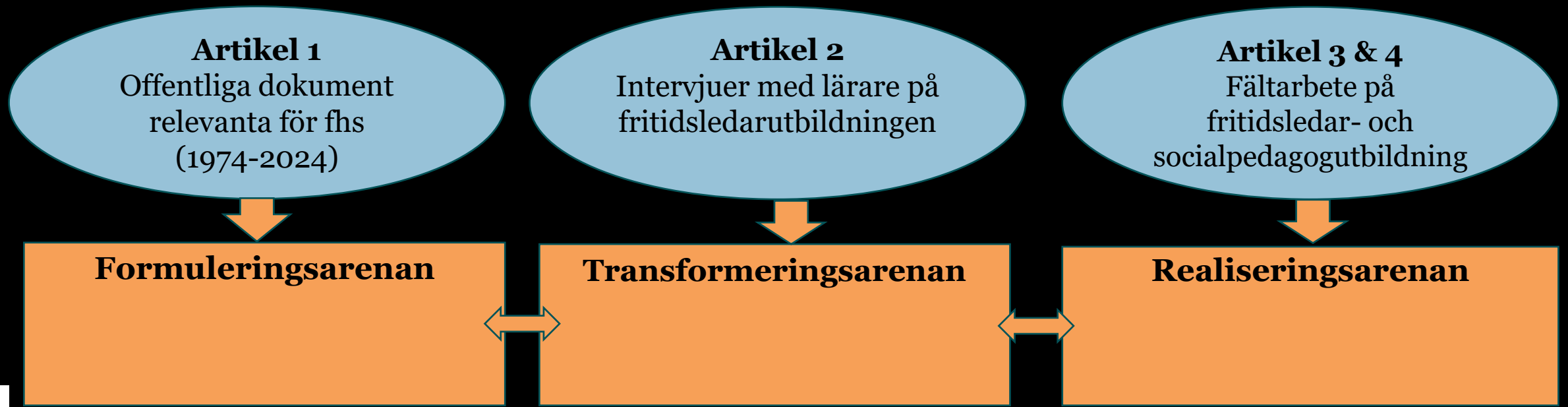
Fhs står självständig från skollagen; drivs istället av idealet om “fri och frivillig” folkbildning

Fhs fritidsledarutbildning baseras på en liknande formulering om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet

Hur plockas dessa policys upp inom fhs och särskilt fritidsledarutb.?
Tidigare forskning fokuserar skolväsendet

Översikt sammanläggnings- avhandlingen

Läroplansteori för att förstå rörelsen som policys om vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet genomgår, inom och mellan arenor. Fokus är på vad som räknas som giltig och viktig kunskap

Översikt sammanläggnings- avhandlingen

Läroplansteori för att förstå rörelsen som
policys om vetenskaplig grund och beprövad
erfarenhet genomgår, inom och mellan
arenor. Fokus är på vad som räknas som giltig
– och viktig – kunskap

Artikel 1
Offentliga dokument
relevanta för fhs
(1974-2024)

Artikel 2
Intervjuer med lärare på
fritidsledarutbildningen

Artikel 3 & 4
Fältarbete på
fritidsledar- och
socialpedagogutbildning

Formuleringsarenan
Hur tolkar och ändrar specifika
aktörer dessa policys i text över
tid?

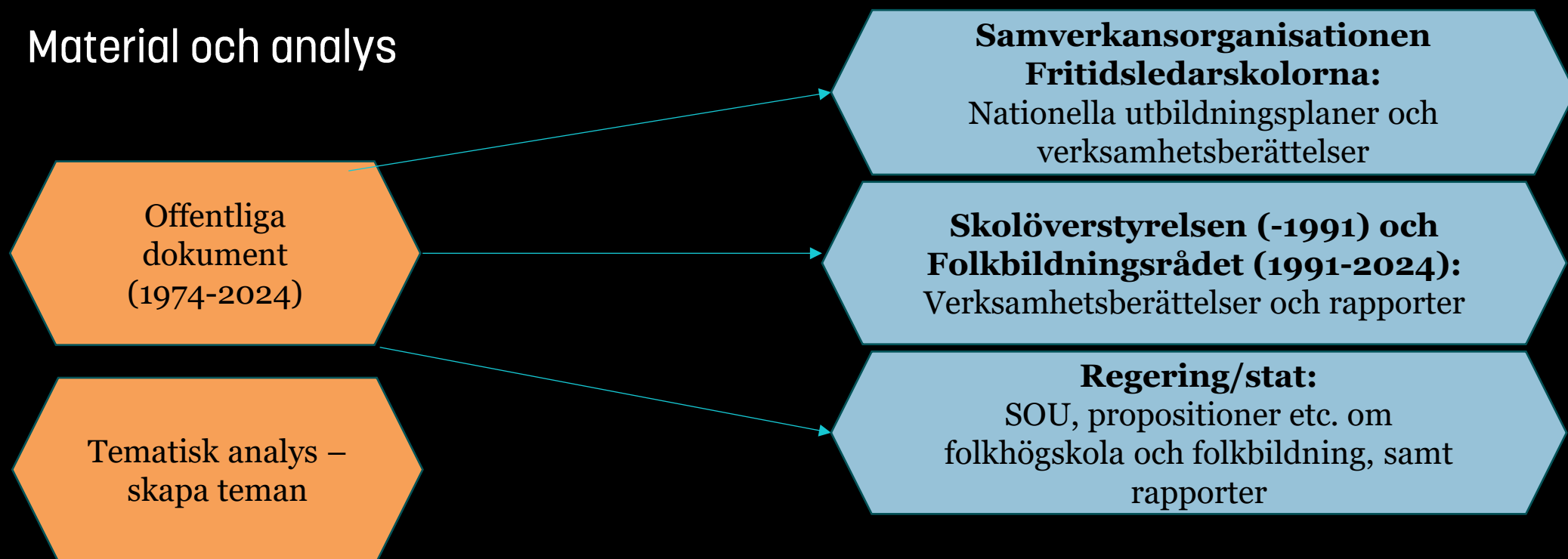
Transformeringsarenan
Hur säger lärare att de tolkar
och transformerar dessa
policys?

Realiseringsarenan
Hur tolkar och tillämpar lärare
dessa policys i iscensatt
undervisningspraktik?

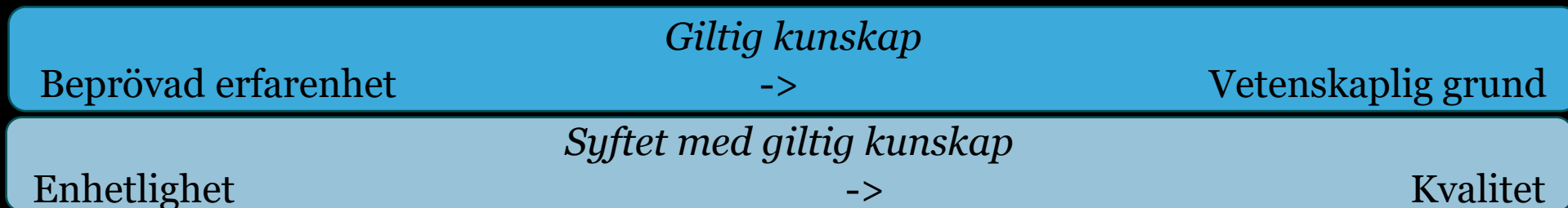
Olika läroplanteoretiska
”verktyg” (klassifikation, inramning
etc.) för att förstå rörelsen

Artikel 1: Hur tolkar och ändrar specifika aktörer dessa policys i text över tid?

Material och analys

Artikel 1: Resultat

Formering av policys om utbildning baserad på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet inom fhs, över tid

1974

2024

Från fokus på
lärares
erfarenhets-
utbyte...

Fritidsledarskolornas
ämneskonferenser 2-4
ggr/år: diskussioner
om utbildningens
gemensamma grund

PUFF –
Skolöverstyrelsens projekt
för lokalt
utvecklingsarbete
(1968-1991)

Mellan lärare och
forskare

Forskare skriver
kurslitteratur

Senare perioden: lärares
användning av
forskningsbaserad
litteratur i undervisningen

... till fokus
på samverkan
med forskare

Artikel 1: Resultat – några exempel

Beprövad erfarenhet

Giltig kunskap

->

Vetenskaplig grund

Formering av policys om utbildning baserad på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet inom fhs, över tid

1974

2024

Artikel 1: Resultat

Formering av policys om utbildning baserad på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet inom fhs, över tid

1974

2024

Från fokus på
en enhetlig
utbildning...

Flera
utbildningsanordnare
1971-1978, enbart
Fritidsledarskolorna
från 1979

Krav på enhetlighet
avseende antagning,
läroplan etc.

Kvalitetsförbättringar av
utbildningen kopplas till
forskning

Krav på forskning om
fritid

2006-: Kvalitetssäkring
genom forskarsamverkan,
lokal självvärdering och
lärarfortbildning på uni.

... till fokus
på kvalitet
genom
forskning och
utvärdering

Artikel 1: Resultat - några exempel

Enhetlighet

Syftet med giltig kunskap

->

Kvalitet

Formering av policys om utbildning baserad på vetenskaplig grund och beprövad
erfarenhet inom fhs, över tid

1974

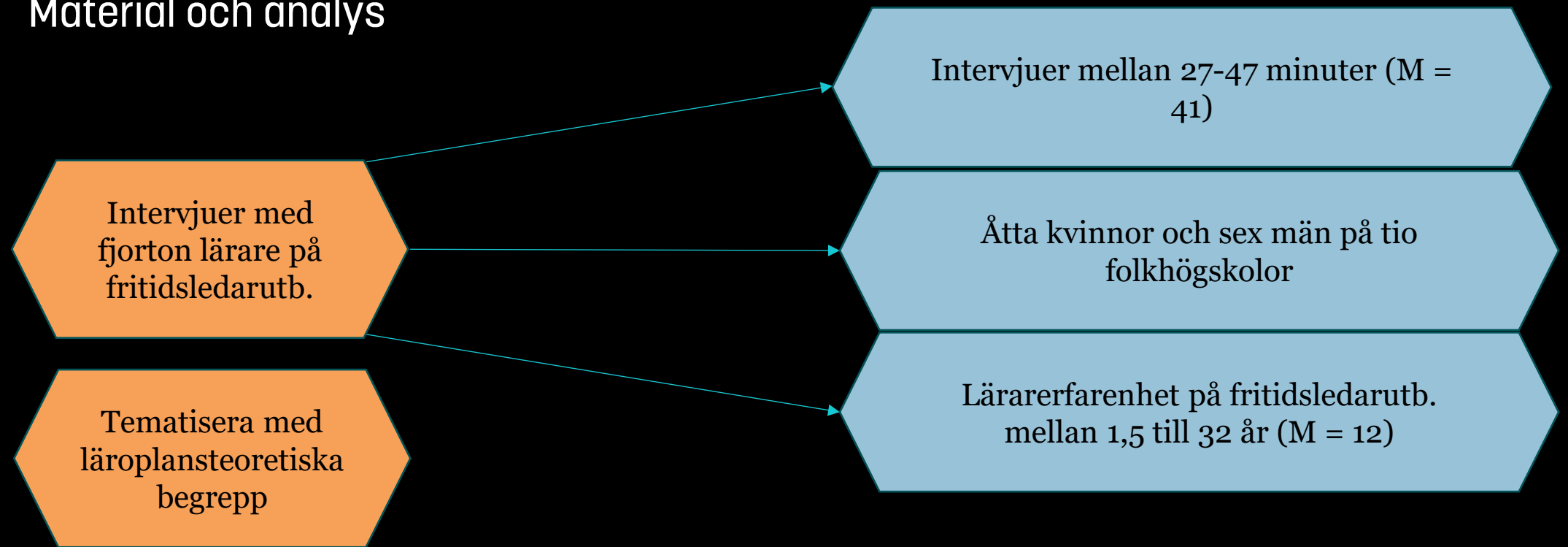
2024

Poänger artikel 1

1. Rörelsen från en enhetligt organiserad fritidsledarutbildning till en betoning på kvalitet genom vetenskaplig grund kan förstås som **ett skifte i synen på vad kvalitet är**. Tidigare sågs kvalitet som nationell enhetlighet i studieväg och innehåll, medan den senare perioden formar kvalitet som något som växer fram genom utbildningens 'vetenskapliggöring' och stöd i forskning snarare än enhetlighet.
2. Fritidsledarskolornas val att styra sig själva i linje med policys om utbildning baserad på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet kan ses som **en professionaliseringsstrategi för att bygga legitimitet**. En teoretisk/vetenskaplig grund för utbildning och yrkespraktik utgör en hörnsten i professionalisering.

Artikel 2: Hur säger lärare att de tolkar och transformerar dessa policys?

Material och analys

Artikel 2: Resultat

Vetenskaplig grund

Beprövad erfarenhet

**Forskningsbaserade
kursmaterial**

Examensuppsats

Jag tänker ju att allt jag gör och allt jag säger här på utbildningen måste på nåt sätt ha en vetenskaplig grund. Att jag tittar på ny forskning. Och att jag tar in ny forskning i mitt arbete. Samtidigt som att jag också måste ta med... jag har ju sociologi som mitt huvudämne. Där jobbar jag ju med gubbarna som sen länge är döda :). Att man utifrån vetenskapliga teorier - böcker och - jag försöker ju hålla mig up-to-date med alltså ny forskning. (L3)

Tal om utmaning i relation till vetenskaplig grund:

Sen vet jag ju att våra studerande många gånger tycker att de har svårt att ta till sig den [forskningsbaserat kursmaterial], för den helt enkelt är så svåräten. Och också för att det finns så mycket då. Där är ju ett viktigt pedagogiskt uppdrag: hur kan vi jobba med det här? --- Det där är ju något vi hela tiden får... vi pratar ju om det hela tiden. Det är ett konstant pedagogiskt samtal. (L2)

Artikel 2: Resultat - några exempel

Vetenskaplig grund (tydligt *vad* och *hur*)

**Prövade
lärarerfarenheter**

**Yrkeserfarenhet som
fritidsledare**

**Förankring i lokal
praktik**

Beprövad erfarenhet kan ju utgå, antar jag, dels från mig själv men också ifrån andra... har liksom provat saker [pedagogiskt] och gjort nånting och sett att det fungerar. Ibland kan det vara svårt att särskilja också kanske vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet beroende på vad du lägger in i det. (L4)

Vi har ju den här inställningen hos oss, att vi behöver akademiskt utbildad personal men vi behöver också ha lärare med beprövad erfarenhet inom området. --- Framför allt jobbat som fritidsledare. Antingen--- men det behöver inte vara fritidsgård, det kan vara skola, det kan vara HVB-hem, det kan vara inom det civila samhället. Men vi vill ha erfarenhet i vårt lärarlag från alla de här områdena. (L6)

Artikel 2: Resultat - några exempel

Beprövad erfarenhet (otydligt/mångfacetterat *vad och hur*)

[J]ag tror att beprövad erfarenhet då handlar det mycket om möten med verkligheten. Alltså människor som, som står i olika verksamheter, kanske i en kommun eller i ett... det kan ju vara i större sammanhang också eller i en föreningsverksamhet nånstans. Jag tror att vi behöver... jag, jag gör så eller försöker i alla fall knyta an till lokalsamhället. (L7)

Poänger artikel 2

1. Tydligheten i vad vetenskaplig grund är och hur det ska iscensättas skapar utmaningar för lärare att hantera deltagarnas svårigheter med bearbetning av dessa forskningsbaserat kursmaterial
2. Otydligheten i vad beprövad erfarenhet är och att det iscensätts på olika sätt skapar grogrund för olika fokus i lärarlagen – och potentiellt olika utbildningar

Tack!

andreas.ruschkowski@liu.se